

Biblioteka
KLASICI

Friedrich Nietzsche
Ecce Homo

Izdavač
Edicija
Dunavski kej 8, Beograd

Za izdavača
Lazar Vuk Bokan

Glavni i odgovorni urednik
Lazar Vuk Bokan

Prevodilac
Vladimir Ćorović

Lektura i korektura
Edicija

Dizajn korica
Edicija

Štampa
Margo-art, Beograd

Tiraž
1.000 primeraka

Plasman
+381/64-521-521-0
klubcitalaca@edicija.rs
www.edicija.rs

ISBN 978-86-81962-41-1

Fridrih Niče

ECCE HOMO

(EVO ČOVEKA)

Kako postaješ, šta si

SADRŽAJ

Ecce homo, Vladimir Ćorović	7
Predgovor, F. Niče	15
Zašto sam ja tako mudar	21
Zašto sam ja tako pametan.....	35
Zašto ja pišem tako dobre knjige.....	53
Rađanje tragedije	63
Nesavremene	69
Ljudsko, suviše ljudsko (sa dva nastavka)	75
Zora (Misli o moralu kao predrasudi)	81
Vesela nauka („la gaya scienza“).....	85
Tako je govorio Zaratustra (Knjige za sve i nikoga).....	87
S one strane dobra i zla (Predigra filozofije budućnosti)	101
Genealogija morala (Borbeni spis)	103
Suton idola (Kako filozofirati čekićem)	105
Vagnerov slučaj (Problem muzikanta).....	109
Zašto sam ja udes	117
Napomena	127

Ecce homo

Napisano pet-šest nedelja pre potpune paralize, a začeto u jednom momentu lične svečanosti i svetle sunčane jeseni, *Ecce homo* je bilo poslednje delo Ničeovo, poslednji grč sve-snog života, ne „predgovor koji sipa vatru“ za jedno novo stvaranje, nego epilog svega što je on imao da dâ. Rađeno nervozno i plahovito, sa приметnim osobinama bolesničkih napetosti, ono ima izvesno vidovito predosećanje, svojstveno ljudima intenzivne duše i velike usamljenosti, onu „unutraš-nju svetlost koja obasjava dušu“, kao veliki Dostojevski, i u tom predosećanju kraja i krajnje potrebe da ne bude zame-njen i neshvaćen. Niče daje na svoj način shvaćenu definiciju sebe i svog mnogovrsnog jedinstvenog dela. „U ovoj zlatnoj jeseni, najlepšoj koju sam ikada doživeo“, piše on sestri kra-jem oktobra 1888, „pišem osvrt na svoj život, samo za sebe sama. Niko ga neće čitati osim jednog izvesnog dobrog Lame, kad dođe preko mora, da poseti brata. To nije za nemačku stoku, čija kultura u miloj otadžbini napreduje tako čudno. Ja ću rukopis zakopati i sakriti neka trune, a kad mi svi skupa budemo gnjili, neka on slavi svoje vaskrsenje.“ Na jednom naslovnom listu zabeleženo je njegovom rukom – „za moje prijatelje“. Ali tu rozetijevsku nameru, možda više trenutnu, jednu od onih, koja je, da rečemo u njegovoj fazi, kao munja sevnula njegovim umom, napušta brzo i u pismima iz no-vembra i decembra sa radošću priča svim prijateljima o tom delu i sam ga sprema za štampu i određuje mu papir i oblik. Jedno vreme čak se veseli i uzbuni, koju će izazvati, kao i

neugodnom položaju onih koji budu imali da sude o njemu i svoj „svetlosti i strahu što će ga raširiti o sebi“. U pismu Petru Gastu, svom revnosnom prijatelju i pomagaču, Niče kazuje da je delo početo na njegov rođendan, 15. oktobra, bilo već gotovo 4. novembra, za nepotpune tri nedelje, i da je sa antičkom samodopadljivošću i dobrom voljom ispalo tako lepo da se on „ne usuđuje praviti kakve šale uz to“. *Ecce homo* je trebalo da bude uvod, lično objašnjavanje za njegovo veliko i glavno životno delo *Preodređivanja svih vrednosti*. „Ja ne bih nikako želeo“, piše jednom prijatelju, „da stupim pred ljude kao prorok, čudovište i moralna nakaza. I u ovom smislu bi mogla ta knjiga koristiti: da spreči možda da me ne zamenjuju sa mojom protivnošću.“

Svestan koliko će iznenađenja izazvati njegovo delo ne samo svojim idejama, nego i svojim oblikom i načinom kazivanja i smelošću rečitosti – jer je Niče stalno voleo da govori drukčije „nego je ikad iko govorio“ – on unapred upozorava na to svog izdavača i sve ostale prijatelje ne bez izvesnog uživanja u opštem pokretu ili, kad bi moglo biti, u jednom strahovito uzvitlanom vihoru. „Verujem da će *Ecce homo* biti čuven, možda i odviše“, piše on 6. novembra svom izdavaču, a 26. mu istog meseca poručuje: „Čim *Ecce homo* iziđe, biću prvi čovek koji sad živi.“ Ushićen svojim stvaranjem i verujući u preporodilačke snage svog dela, on Petru Gastu piše o zadnjoj partiji dela *Ecce homo*, da je pisano u tonu jednog „koji svetom vlada“ i naglašava to naročito, a u jednom drugom pismu ponavlja mu sliku iz ovog dela, da je on toliko iznad pojma literature, da mu čak u prirodi nedostaje nešto jednako i da ono „doslovno razbija istoriju čovečanstva u dva komada“, što je „najviši superlativ dinamita“. To je ubeđenje da se istorija čovečanstva deli do Ničea i posle Ničea. U tom se delu on diže „iznad čovečanstva“, „s one strane“ njegove. „Od sad nema smisla, dragi prijatelju“, javlja 27. decembra

dr Karlu Fuksu, „da se o meni govori i piše; pitanje *ko sam ja* stavio sam za najbližu večnost *ad acta* spisom *Ecce homo*. Od sada se ne treba više nikako brinuti za mene, nego za stvari, radi kojih sam tu.“ Gospodinu Brandesu 20. novembra piše ovako: „Sada sam sa cinizmom, koji će postati svetsko-istorijski, ispriповedao sebe sama. Knjiga se zove *Ecce homo* i atentat je bez najmanjeg obzira na Razapetog; završava u grmljavini i oluji protiv svega što je hrišćansko ili hrišćanski infektno, pri čemu čovek gubi vid i sluh. Ja sam najzad prvi psiholog hrišćanstva i mogu, kao stari artiljerista, kakav sam, izvući teški top, na čiju samu egzistenciju nije slutio nijedan protivnik hrišćanstva. „Sve je predigra dela *Preodređivanja svih vrednosti*, koje gotovo leži preda mnom: kunem vam se da ćemo kroz dve godine imati čitavu zemlju u grčevima. Ja sam kob.“

U tom oholom samouverenju, u tom koncentrisanju sve pažnje na sebe sama i ni na kog drugog i ni na kog više, u toj egoističnoj samoljubivosti i u toj do fanatizmu razvijenoj isključivosti ima nečeg patološki osobenog, nečeg apsolutno determinisanog, što je karakteristika u tolikoj meri jedino onih koji u nervnoj prenapetosti, u „belom usijanju mašte“, sav životni problem mogu da usredsrede u jednu ideju, u jednu veru, u jedan apostolat i da, onda, kao isihaste veruju u nebesku svetlost, koju sada oni vide ili da kao religiozni fanatici dižu anatemu i lomače za sve, što nije njihovog shvaćanja. Nije uopšte slučajno da su patolozi u mnogim verskim i sektaškim pokretima bili glavni nosioci ideja i tradicija i da je epilepsija bila oglašena za svetu bolest. I Mojsije i Hristos i Muhamed govore sa gore i daju zakone s planinskih visina i Niče s njima zajedno, a ako neće da bude s njima, nije bio jedini koji se povlačio od ljudi i blata zemaljskog i stvarao tamo gde se sunce lomi o neogrejane kristale i gde razređeni vazduh uslovljava jednu tananiju osećajnost mirisa i boju za

oko i zvuk za uho. Kao silni sotona Miltonov, snažan i u padu i nesalomiv u energiji, ali sa potenciranom verom u akciju mesto „hrabrosti nikad ne popustiti“, u zamahu Vitmenovog buntovnika, koji „u večnost izgovara svoju reč, borbenu i istinsku, kao nijedna druga“, on dionizijski istupa protiv Razapetog, da određuje nove vrednosti rušeći asketske predrasude žrtvovanja tela duši i napadajući pasivnost hrišćanskog morala, čiji je ideal bio u ličnoj negaciji sebe. Inicira ideje, koje je na svoj način, ali u njegovom duhu, izražavao Anatol Frans svojom *Pobunom anđela*. Ali u naše dane, kad se već i duh anališe i reč prekaljuje i kad je kriticism postao opšta osobina društva i danas već sintetički faktor apsolutnog stvaranja, treba biti ili potpuno van sveta (Niče drži da je iznad njega) ili van volterovski zdravog razuma, što je u osnovi jedno isto, pa moći, ma koliko inače čovek verovao u značaj i obimnost svog delovanja, u punom uverenju tvrditi za se da je postao posle istorijskog života od tri hiljade godina potpuno nov odsek istorije, i to ne možda nov odsek ili novo poglavlje, nego čitav prelom u njoj: umesto što postoji mera pre i posle Hrista, da bude mera pre i posle Ničea! To je kao fanatizam onog poslovičinog kalife bagdaskog, koji je spalio aleksandrijsku biblioteku, svodeći svu mudrost na *Kuran* i nalazeći da je njim izražena i sva prošlost i sva budućnost; to je nesporno afekt bolesti, koji se graniči sa egzaltacijom; jedan ikarski let u fantaziju, gde se misao topi u ekstazi halucinacije. I otuda je tačna Elerova primedba da je *Ecce homo* više psihografija nego biografija Ničeova, iako je on hteo nešto drugo da izvede odatle.

Videći u Ničeu gotovo nešto nadzemaljsko, Eler nalazi da *Ecce homo* spasava od smešnosti samo ta silna visina, u koju je podignuta svaka pojedinost i gde se u retkom raspoloženju u jednom svetu čistog vazduha, vedrine i bogatstva boja i beskrajnog izgleda gubi svaki pokret banalne prosečnosti. „U